

Jacek Dziewanowski

Magazyn AQAP „Inspire” narzędziem motywującym do podjęcia działań terrorystycznych

Wstęp

Terroryzm islamski jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń asymetrycznych, w którego obliczu stoją państwa współczesnego świata. Wzrost zamachów dokonywanych przez członków mniejszości muzułmańskiej oraz zwiększająca się wśród nich liczba *foreign fighters*¹ stanowią zauważalny trend w państwach Zachodu.

Powstawanie społeczeństw multikulturowych, ich postępująca heterogenizacja oraz masowe migracje ludności spowodowały zwiększenie zaangażowania organizacji terrorystycznych, które aktywnie poszukują kandydatów na zamachowców. Realizację tych działań znacznie ułatwił rozwój mediów elektronicznych, z dominującą rolą Internetu, który stanowi tani i skuteczny środek dotarcia do mas – nieograniczony czasowo i niepodlegający cenzurze. Nośnikami przekazu są filmy, zdjęcia, pliki dźwiękowe i elektroniczne wersje magazynów. Niniejszy artykuł przedstawia wyniki analizy treści 17 numerów czasopisma „Inspire”, będącego jedną z najbardziej znanych ideologiczno-terrorystycznych publikacji cyfrowych. Jej wydawanie jest przypisywane Al-Kaidzie na Półwyspie Arabskim (AQAP²).

Przedmiotem analizy jest zawartość merytoryczna magazynu, wpływająca na sposób postrzegania rzeczywistości przez jego czytelników. Głównym problemem badawczym jest natomiast uzyskanie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób autorzy „Inspire” wpływają na motywację jego odbiorców do podjęcia działań o charakterze terrorystycznym. Powagę poruszanego zagadnienia potwierdzają, opisane w dalszej części artykułu, przypadki inspirowania się treścią publikacji przez sprawców skutecznie przeprowadzonych lub udaremnionych zamachów bombowych, wskazujące na efektywność jej oddziaływania.

Celem analizy jest określenie grup społecznych, które w największym stopniu są zagrożone propagandowym wpływem publikacji, oraz scharakteryzowanie zawartych w niej konstrukcji motywujących do podjęcia aktywności terrorystycznej. Przyjęto założenie, że „Inspire” jest skierowany do określonego, możliwego do sprecyzowania kręgu adresatów przebywających w państwach cywilizacji zachodniej oraz że jest w nim stosowany mechanizm oparty na formowaniu antagonizmów w stosunku do środowiska zamieszkania i dostarczaniu bodźców motywujących do podjęcia działań o charakterze terrorystycznym. Ustalenie czynników inicjujących zachowania

¹ Zgodnie z definicją International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) w Hadze ten termin oznacza osoby, które z rozmaitych powodów, mając różne zaplecze ideologiczne, przystępują do konfliktów zbrojnych występujących poza państwem ich zamieszkania.

² Al-Qaeda in the Arabian Peninsula.

przeciwko państwu zamieszkania oraz jego obywatelom może przyczynić się do skonkretyzowania lub modernizacji procedur prewencyjnych i prowadzić do zminimalizowania ryzyka wystąpienia zamachu terrorystycznego.

W celu weryfikacji przyjętych hipotez w procesie badawczym zastosowano metodę analizy treści, której wyniki ujęto w sposób ilościowy i jakościowy. Zrezygnowano jednocześnie ze wskazywania konkretnych artykułów zawierających elementy określonej kategorii z uwagi na ograniczenia objętościowe.

Przyczyny działań terrorystycznych

Odwołując się do sentencji znanej od czasów starożytnych: *Morbum evitare quam curare facilius est* (z łac. *Lepiej zapobiegać niż leczyć* – przyp. red.), należy stwierdzić, że profilaktyka powinna stanowić istotny element procedur zmierzających do minimalizacji zagrożeń o charakterze terrorystycznym. Decydujący wpływ na dobór działań zapobiegawczych powinny mieć nie tylko wyniki analizy przebiegu i skutków zamachów, lecz także poznanie przyczyn omawianego zjawiska oraz motywów działania sprawców. Ustalenie genezy terroryzmu, chociaż uznawane za zadanie ważne, nie wzbudza jednak takiego zainteresowania środowiska naukowego, jak opis jego form, mechanizmów czy poszczególnych przejawów³. Mimo że publikacji na ten temat jest coraz więcej, to podziały źródeł zjawiska wskazywane przez różnych autorów często przenikają się wzajemnie, stanowiąc powtórzenia.

Jeden z bardziej przekrojowych podziałów typologicznych dotyczących przyczyn terroryzmu zaproponował Rex A. Hudson, opisując kilka perspektyw tłumaczących genezę tego zjawiska⁴. Według wspomnianego autora czynniki generujące działalność terrorystyczną mogą mieć charakter polityczny, organizacyjny, fizjologiczny lub wielopłaszczyznowy. Kompilację powyższych mechanizmów zaprezentował Bartosz Bolechów, który jako stymulatory terroryzmu wymienił m.in.: wzrost świadomości politycznej, negatywne skutki procesów globalizacyjnych, wpływ mediów masowych na świadomość ich odbiorców, upowszechnienie szkolnictwa wyższego i efekt naśladowczy⁵. Alex Schmidt i Albert Jongman głosili natomiast pogląd, że główne przyczyny terroryzmu są natury endogennej i należy się ich doszukiwać w aberracjach umysłowych lub osobowościowych jednostek⁶. W licznych badaniach naukowych mierzących poziom zależności pomiędzy psychopatologią a terroryzmem definitywnie wykluczono jednak jakąkolwiek korelację pomiędzy wymienionymi zjawiskami⁷.

³ S. Wojciechowski, „Sieć” przyczyn współczesnego terroryzmu – analiza czynników, mechanizmów i modeli, „Przeгляд Politologiczny” 2011, nr 3, s. 63.

⁴ R.A. Hudson, *The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes a Terrorist and Why*, Washington 1999, s. 15–19.

⁵ B. Bolechów, *Terroryzm, aktorzy, statyści, widownie*, Warszawa 2010, s. 105.

⁶ A. Schmid, A. Jongman, *Political Terrorism*, New Brunswick, NJ, 1988.

⁷ C.A. Pietz, C.A. Mattson, *Violent Offenders. Understanding and Assessment*, Oxford 2015, s. 311.

Działalność terrorystyczna prowadzona przez organizacje islamistyczne w sposób jednoznaczny jest powiązana z religią. Symbolika wykorzystywana przez te ugrupowania odnosi się do cytatów z *Koranu*; liderzy są przedstawiani jako przywódcy religijni i wybitni znawcy szariatu, a przekazy medialne są przesycone emfatycznymi deklamacjami wiary, recytowaniem hadisów oraz uzasadnianiem działań wolą Allaha. Nie bez znaczenia pozostaje również to, że niektóre interpretacje norm islamu silnie akcentują przyznanie nagrody za walkę z niewiernymi w postaci przyrzeczenia bezpośredniego dostania się do raju oraz uzyskania chwalebego statusu męczennika. Riaz Hassan badający fenomen terrorystów samobójców wskazał jednak, że postrzeganie zamachowca wyłącznie jako szaleńca i fanatyka religijnego jest błędem. Chociaż wiara może odgrywać istotną rolę w rekrutacji i motywowaniu potencjalnych zamachowców, to rzeczywistą siłą napędową ich działań jest mieszanina czynników stymulujących, takich jak: nastawienie do decyzji politycznych, poczucie poniżenia, chęć zemsty czy altruizm. Występowanie ataków samobójczych jest wynikiem koincydencji powyższych bodźców z sytuacją społeczno-polityczną w danym państwie. Jako jeden z przykładów ilustrujących to zjawisko jest przytaczany zamach samobójczy w Hajfie, który w 2003 r. przeprowadziła palestyńska prawnik Hanadi Jaradat. Zgodnie z wyjaśnieniami rodziny Jaradat akcja była formą odwetu za zabicie bliskich jej osób – brata i narzeczonego – przez izraelskich funkcjonariuszy oraz reakcją na działania Izraela prowadzone przeciwko Palestynie. Na poczucie poniżenia jako czynnik stymulujący akt terroru wskazuje się natomiast w kontekście ujawnienia w 2003 r. skandalu dotyczącego więzienia w Abu Ghraib. Amerykańscy żołnierze, którzy pełnili w nim służbę, torturowali i upokarzali muzułmańskich więźniów. Bezpośrednio po opublikowaniu szokujących zdjęć ukazujących praktyki stosowane w powyższej jednostce penitencjarnej na terytorium Iraku odnotowano wyraźny wzrost liczby zamachów samobójczych⁸.

Randy Borum wskazał, że podatność na radykalizację poglądów i tolerancja dla działań organizacji terrorystycznych wzrasta wraz z pojawieniem się trzech czynników: poczucia niesprawiedliwości i poniżenia, poszukiwania tożsamości oraz potrzeby poczucia przynależności do określonej grupy społecznej⁹. W przypadku członków organizacji islamistycznych poczucie niesprawiedliwości wynika z polityki prowadzonej przez państwo, przejawiającej się ustanawianiem praw i zakazów stojących w sprzeczności z normami islamu. Brak społecznej akceptacji dla tradycji i obyczajów muzułmańskich oraz zachowania ksenofobiczne sprzyjają hermetyczności środowisk muzułmańskich w państwach Zachodu i narastaniu poczucia poniżenia. Poszukiwanie własnej tożsamości uwidacznia się szczególnie w drugim pokoleniu i następnych pokoleniach imigrantów muzułmańskich, które starają się korzystać z przysługujących wolności i funkcjonować zgodnie z zasadami ukształtowanymi przez państwa

⁸ *What Motivates the Suicide Bombers?*, <https://yaleglobal.yale.edu/content/what-motivates-suicide-bombers> [dostęp: 23 II 2018].

⁹ R. Borum, *Psychology of Terrorism*, „Mental Health Law & Policy Faculty Publications” 2004, nr 571, s. 24–26.

demokratyczne, jednocześnie spotykając się z brakiem tolerancji ze strony rdzennej ludności. Wspomniana wcześniej izolacja środowiskowa (np. powstawanie dzielnic muzułmańskich) utrudnia zdobycie właściwej edukacji i uniemożliwia swobodne wejście na rynek pracy. Ta sytuacja powoduje wewnętrzny chaos osobowościowy i uruchamia mechanizm poszukiwania rozwiązań wskazujących w prosty sposób, jak należy się zachowywać, aby mieć poczucie własnej wartości i budzić uznanie wśród innych. Ten czynnik jest bezpośrednio powiązany z potrzebą poczucia przynależności, czyli odnalezienia się w grupie osób myślących w sposób zbliżony i stykających się z podobnymi problemami.

Koncepcję R. Boruma rozwinęła Sarah Lyons-Padilla, która w swoich badaniach skupiła się na zjawisku radykalizacji i przyczynach aktywności ekstremistycznej ujawniającej się w środowisku imigrantów muzułmańskich¹⁰. Podobnie jak R. Hassan autorka przytaczanych badań wskazała religię jako drugorzędny czynnik motywujący, którego funkcją jest legitymizacja działań podejmowanych na skutek frustracji osobistych lub kolektywnych. Uznawanie odpowiednich interpretacji norm islamu umacnia przekonanie o słuszności dokonanego wyboru i powoduje, że zamachowcami często stają się konwertyci lub osoby, które wcześniej żyły wbrew zasadom wiary. Jako przykład trafności powyższego rozumowania można wskazać Cherifa Kouachiego czy Amedy'ego Coulibaly'ego, którzy bezpośrednio przed zamachami przeprowadzonymi w Paryżu (2015 r.) kreowali się na gorliwych muzułmanów, choć w przeszłości byli skazywani przez sąd m.in. za przestępstwa narkotykowe. S. Lyons-Padilla dowiodła w swoich badaniach, że ryzyko wystąpienia radykalizacji i akceptacji działań ekstremistycznych wśród imigrantów muzułmańskich wzrasta wprost proporcjonalnie do postępującego odczucia marginalizacji, dyskryminacji i utraty poczucia własnej wartości. Prowadzi to do zwrócenia się w stronę skrajnych form islamu oraz motywuje do rozpoczęcia działalności terrorystycznej.

Założenia analizy „Inspire”

Zgodnie z przedstawionymi założeniami autor poddał analizie treści elektronicznego magazynu propagandowego „Inspire”. Jego pierwsze wydanie pojawiło się w sieci Internet w styczniu 2010 r. i wzbudziło zainteresowanie środowisk zajmujących się badaniem i zwalczaniem terroryzmu. Produkt wydawnictwa AQAP, określającego się jako „Al-Malahem Media Foundation”, stanowi niekonwencjonalne połączenie elementów propagandowo-technicznych, składających się na spójną całość. Jest to novum w stosunku do materiałów pojawiających się wcześniej, które często miały charakter homogeniczny lub prezentowały zawężony zakres tematyczny¹¹. Każde

¹⁰ S. Lyons-Padilla i in., *Belonging nowhere: Marginalization and radicalization risk among Muslim Immigrants*, „Behavioral Science and Policy” 2015, nr 1, cz. 2.

¹¹ Jako przykłady można podać broszury: *The Terrorist's Handbook* i *The Mujahadeen Poisons Handbook* – skupione na technicznych aspektach przeprowadzania zamachów, *Sawt al-Jihad* (tłum. jako „Głos Dżihadu”) – mobilizujący do poparcia ruchów dżihadystycznych,

wydanie „Inspire” stanowi połączenie form indoktrynacji oraz praktycznych porad umożliwiających zaplanowanie, przygotowanie i przeprowadzenie zamachu terrorystycznego. Czytelnikowi przekazuje się wiedzę techniczną na zasadzie formuły „zrób to sam”, nakłaniając go jednocześnie do podjęcia samodzielnych działań.

Za projektodawców magazynu uważa się Samira Khana oraz Anwara al-Awlakiego – obywateli amerykańskich pochodzenia pakistańskiego (Khan) oraz jemeńskiego (al-Awlaki), będących członkami AQAP w Jemenie¹². „Inspire” jest pismem anglojęzycznym¹³, udostępnianym na licznych stronach internetowych. Do chwili napisania niniejszego artykułu opublikowano 17 numerów tego pisma (od stycznia 2010 r. do sierpnia 2017 r.).

Liczne czynności procesowe przeprowadzone przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości m.in. w Stanach Zjednoczonych oraz Wielkiej Brytanii potwierdziły, że omawiany magazyn stanowił źródło wiedzy i wzorzec modus operandi dla sprawców ataków terrorystycznych, które zostały przeprowadzone skutecznie lub którym zapobiegnięto na etapie ich przygotowywania. Jednym z przykładów jest zamach bombowy z 2013 r., dokonany podczas maratonu w Bostonie przez braci Carnajew, którzy skonstruowali urządzenie wybuchowe, wykorzystując kuchenny szybkowar i postępując zgodnie z instrukcją zawartą w „Inspire”. Śledztwo przeprowadzone przez FBI wykazało, że sprawcy ataku mieli na swoich prywatnych komputerach pliki z kopiami wspomnianego czasopisma. Z wytycznych zawartych w artykule *Make a Bomb in the Kitchen of Your Mom* (z ang. *Zrób bombę w kuchni swojej mamy* – przyp. red.), „Inspire” 2010, nr 1, korzystali także niedoszli zamachowcy: Jose Pimentel, zatrzymany w Nowym Jorku w 2011 r., Naser Jason Abdo, skazany na karę podwójnego dożywotniego pozbawienia wolności za planowanie wysadzenia w powietrze restauracji w Teksasie w 2011 r., a także Zahid Iqbal, Mohammed Sharfaraz Ahmed, Umar Arshad i Syed Farhan Hussain, zamierzający zdetonować ładunki wybuchowe w Luton w Wielkiej Brytanii. Warto zaznaczyć, że posiadanie magazynu „Inspire” bez uzasadnienia jest zabronione w Wielkiej Brytanii i Australii, co potwierdza traktowanie omawianej publikacji przez władze tych państw jako jednego ze źródeł zagrożenia bezpieczeństwa ich obywateli.

Zgodnie z przekazem zawartym w „Inspire” autor niniejszego artykułu założył, że docelową grupę odbiorców magazynu stanowią anglojęzyczni czytelnicy zamieszkujący państwa cywilizacji zachodniej. Uzasadnieniem dla takiego zawężenia kręgu adresatów jest słowo wstępne redaktora zawarte w pierwszym numerze publikacji, który bezpośrednio wskazuje, że jest ona skierowana do członków wspólnoty muzulmańskiej posługujących się językiem angielskim.

Wstępna faza analizy ujawniła również, że autorzy tekstów chętnie posługują się terminem *Zachód*, który jest rozumiany przez nich zgodnie z huntingtonowską

Mu'askar al.-Battar (tłum. jako ‘Obóz Miecza’) – udzielający informacji operacyjnych.

¹² Samir Khan i Anwar al-Awlaki zginęli 30 września 2011 r. na terenie muhafazy Al-Dżauf w Jemenie w wyniku ataku amerykańskiego samolotu bezzałogowego.

¹³ Część numerów jest dostępna również w języku arabskim.

koncepcją kręgów cywilizacyjnych. Dzieło Samuela P. Huntingtona pt. *The clash of civilizations and the remaking of world order*, wydane w 1996 r. i opublikowane w Polsce pod skróconym tytułem *Zderzenie cywilizacji*, zawiera tezę, że tożsamość kulturowa oraz różnice kulturowe stanowią główne determinanty modelujące obraz współczesnego świata. Najważniejszym elementem koncepcji Huntingtona jest podział świata ukształtowanego po 1990 r. na dziewięć stref, z dominującym znaczeniem obszaru cywilizacji zachodniej, nazywanej wprost „Zachodem”, który obejmuje: Kanadę, Stany Zjednoczone, Europę Zachodnią oraz Centralną, Australię i Oceanię¹⁴. Ponadto za nadrzędny cel opracowania uznano ujawnienie czynników motywujących jednostki do przeprowadzania zamachów w konwergentnych warunkach otoczenia, które ograniczono terytorialnie do występujących we wskazanej wyżej strefie kulturowej.

Autor poddał badaniu 17 numerów magazynu „Inspire”, zgromadzonych i udostępnionych na stronie internetowej jihadology.net¹⁵, założonej przez Aarona Y. Zelina, pracownika naukowego Waszyngtońskiego Instytutu Polityki Bliskowschodniej. Za jednostkę analizy przyjęto treść pojedynczego tekstu dziennikarskiego, przy czym zastosowano ograniczenia objętościowe i merytoryczne, tj. objętość co najmniej stu słów oraz wykluczenie artykułów dotyczących jedynie taktyki i techniki prowadzenia walki fizycznej. W całości pominięto zatem część „Inspire” zatytułowaną „Open Source Jihad”, zawierającą instrukcje wykonywania urządzeń służących do przeprowadzenia zamachu, teoretyczne informacje o metodach działań terrorystycznych oraz kształcącą w zakresie umiejętności posługiwania się bronią. Odrzucono również treści zawierające analizy przeprowadzonych wcześniej akcji, a także wytyczne dotyczące zachowania się przed dokonaniem zamachu, w jego trakcie lub po jego przeprowadzeniu. Po uwzględnieniu powyższych ograniczeń bazę empiryczną utworzyły 224 teksty wyselekcjonowane spośród wszystkich wydanych dotychczas numerów magazynu „Inspire”.

Analizę przeprowadzono na podstawie autorskiego klucza kategoryzacyjnego, skonstruowanego zgodnie z opisanymi założeniami. Przyjęto, że budowanie niechęci do państwa i społeczeństwa jest oparte na zjawiskach marginalizacji i dyskryminacji, opisanych w przytoczonych wcześniej badaniach, a następnie skupiono uwagę na bodźcach inicjujących podjęcie działań terrorystycznych. Wyboru tych bodźców dokonano po przestudiowaniu aktualnej literatury naukowej. Założono, że mogą się one odwoływać do samoświadomości jednostki (tożsamość, poczucie wartości), wynikać z obowiązków wobec grupy (poczucie przynależności) lub z innych, nieznanych powodów. Dokonano także weryfikacji podmiotów, które nadawca określił jako cel potencjalnych zamachów.

Poniżej przedstawiono poszczególne kategorie klucza, wraz z ich szczegółowymi definicjami. Zawierają one wytyczne wskazujące na to, co wchodzi w skład poszczególnych kategorii, a co nie, oraz uzasadnienie tych zagadnień, które mogą budzić wątpliwości. Kategorie ujęto w formie pytań, w celu możliwie precyzyjnego

¹⁴ S.P. Huntington, *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 2007, s. 15–21.

¹⁵ Stan na 28 I 2018 r.

uchwycenia ogólnego sensu i kontekstu wypowiedzi autorów analizowanego tekstu. Klucz kategoryzacyjny zawierał następujące kategorie:

- Czy autor wskazuje wroga? – w analizowanym tekście określono konkretny region, państwo lub grupę społeczną, które należy uznać za wroga.
- Czy autor wskazuje odbiorcę? – w treści artykułu w sposób bezpośredni określono tożsamość czytelnika, jego przynależność państwową, kulturową, miejsce zamieszkania, płeć lub wskazano konkretne osoby.
- Czy tekst wzmacnia poczucie marginalizacji? – kategoria dotyczy środowisk imigranckich, wśród których istnieje ryzyko zaistnienia zjawiska marginalizacji, zdefiniowanego jako brak poczucia przynależności do społeczeństwa oraz akceptacji kultury państwa, do którego nastąpiła emigracja. Artykuł zawiera treści wzbudzające u odbiorcy niechęć do państwa i jego mieszkańców, wywołujące w nim poczucie izolacji.
- Czy tekst wzmacnia poczucie dyskryminacji? – w artykule zawarto przykłady albo bezpośrednie sugestie, że odbiorca lub grupa społeczna, do której należy, są ofiarami dyskryminacji ze względu na przynależność kulturową, religijną i rasową. Tekst wywołuje w czytelniku poczucie niesprawiedliwości, jaka go dotyka ze strony określonego podmiotu.
- Czy tekst wzbudza poczucie tożsamości? – autor treści eksponuje przynależność czytelnika do kultury muzułmańskiej oraz określa dyrektywy zachowania i wartości, jakimi powinien się kierować w życiu. Powyższa kategoria stanowi adaptację elementów teorii etykietowania Edwina Lemerta¹⁶.
- Czy tekst wzbudza poczucie własnej wartości? – analizowany materiał jest adresowany do osób o niskiej samoocenie. Treść zawiera przykłady i (lub) sugestie zachowań, dzięki którym czytelnik będzie mógł wzmocnić poczucie własnej wartości, zostanie doceniony przez innych, a jego życie nabierze odpowiedniego znaczenia.
- Czy tekst budzi poczucie przynależności do określonej grupy? – artykuł zawiera treści bezpośrednio wskazujące czytelnikowi, że jest on częścią określonej grupy społecznej lub organizacji, akcentuje poczucie solidarności, przynależności oraz konieczność podejmowania kolektywnych działań dla osiągnięcia wspólnych celów.
- Inne sposoby motywowania – kategoria zawiera różniące się od wcześniej wymienionych, wyraźnie dostrzegalne sposoby wpływania na odbiorcę, prowadzące do akceptacji działań terrorystycznych oraz motywujące do podjęcia bezpośredniej walki ze wskazanym wrogiem.

Celem analizy, w której zastosowano powyższy klucz kategoryzacyjny, było zbadanie, czy i jak „Inspire” antagonizuje odbiorców oraz kształtuje w nich

¹⁶ Teoria etykietowania (ang. *labeling* – ‘naznaczanie społeczne’) – teoria powstawania dewiacji społecznych upatrująca ich genezy w konsekwencjach przypisywania jednostce przez otoczenie społeczne roli dewianta. Człowiek staje się zatem dewiantem na skutek przypięcia mu etykiety dewianta.

określony sposób postrzegania siebie i otoczenia, wpływając tym samym na podjęcie decyzji o zainicjowaniu czynów o charakterze terrorystycznym.

W badaniu autor zwrócił uwagę na strukturę „Inspire” oraz jego relewantne cechy świadczące o unikatowości magazynu. W zawartości publikacji można wyodrębnić następujące segmenty: słowo wstępne redakcji, część informacyjną, część właściwą oraz część „Open Source Jihad”. Słowo wstępne redakcji nie odbiega konstrukcyjnie od analogicznych segmentów w innych czasopismach, a jego treść wskazuje na wartość merytoryczną i problematykę danego numeru. Część informacyjna zawiera wiadomości na temat bieżących wydarzeń, uznanych przez redakcję za ważne, podane głównie w formie krótkich tekstów lub przytoczeń wypowiedzi wybranych osób. Część właściwa zawiera zróżnicowane artykuły, przy czym jest znamienne regularne pojawianie się historii wojennych, transkrypcji wywiadów, egzegezy tekstów religijnych lub publikacji, których autorstwo przypisuje się szejkom cieszącym się uznaniem AQAP. „Open Source Jihad” stanowi swoisty know-how terrorysty, obejmujący taktykę prowadzenia działań oraz kwestie techniczne przygotowania się do zamachu. Powyższa struktura nie dotyczy numerów specjalnych magazynu (3., 7., 11., 16.), których artykuły są poświęcone jednemu tematowi, określonemu w tytule wydania.

Kolejną cechą, symptomatyczną dla „Inspire”, jest używanie różnych odmian języka angielskiego. Znaczna część artykułów poddanych analizie była napisana stylem potocznym, przepelnionym określeniami pochodzącymi ze slangu młodzieżowego¹⁷. W magazynie wyraźnie jest eksponowany pierwiastek nowoczesności, bycia *cool*, co ma wpasowywać „Inspire” w model popkultury amerykańskiej, opartej na kulcie komiksu, filmów akcji oraz ich bohatera – indywidualisty walczącego o dobro uciemionych. W niektórych artykułach jest stosowany również język oficjalny, wykorzystywany głównie w tekstach dotyczących religii czy w wywiadach z postaciami uznanymi za ważne. Przypuszczalnie celem tego zabiegu jest podniesienie rangi poruszanych zagadnień i zwiększenie szacunku dla respondentów czy autorów. Relewantnym elementem magazynu jest także jego oprawa graficzna w postaci licznych ilustracji i zmodyfikowanych komputerowo zdjęć, wzmacniających oddziaływanie tekstu przez pobudzenie wyobraźni odbiorcy. Treści dotyczące planowania działań i aspektów taktyki często są wzbogacone obrazami tablic z przyklejonymi fiszkami oraz biurek, na których są rozłożone elementy wyposażenia bojownika. Ma to wywołać w czytelniku wrażenie dynamiki przygotowań czy wręcz uczestniczenia w odprawie bojowej. Przy artykułach są umieszczane wizerunki postaci o niewyraźnie uchwyconych rysach twarzy, trzymających broń palną, oraz ilustracje przedstawiające krople krwi, stanowiące wizualizację merytorycznej zawartości „Inspire”. Oprawa graficzna magazynu wpisuje się, analogicznie do języka używanego w periodyku, w zachodnie wzorce popkulturowe, stając się paralełą dla współczesnych komiksów czy efektów kinematograficznych. Opisane cechy potwierdzają intencjonalny charakter magazynu

¹⁷ Na przykład określenie „*diss*”, zawarte w numerze 4. „Inspire”, to slangowa forma „*disrespect*” oznaczająca ‘brak szacunku’ (za: www.urbandictionary.com), a „UPS’ d” to neologizm oznaczający ‘próbę dokonania zamachu bombowego przy wykorzystaniu firmy kurierskiej UPS’.

i dowodzą zasadności przeprowadzonych badań zawartości merytorycznej „Inspire”. Ich rezultat, zgodnie z przyjętym kluczem kategoryzacyjnym, przedstawiono poniżej.

Wskazanie wroga

W 145 artykułach „Inspire” (co stanowi 65 proc. tekstów z bazy empirycznej) wyraźnie uznaje się za wroga podmioty należące do zachodniego kręgu cywilizacyjnego. Ta kategoria jest obecna w każdym numerze magazynu, a wrogiem są zazwyczaj konkretne państwa wymienione z nazwy. Z analizy wynika, że jako głównego nieprzyjaciela jednoznacznie wskazuje się Stany Zjednoczone – 86 proc. z wyodrębnionych 145 artykułów, ponadto wymienia się: Francję – 14 proc. i Wielką Brytanię – 10 proc. Znacznie rzadziej pojawiają się również: Dania, Szwecja, Australia, Belgia, Norwegia i Włochy. W treści jednostkowego artykułu Stany Zjednoczone są wymieniane pojedynczo lub wspólnie z innymi państwami, natomiast pozostałe kraje opisuje się przeważnie grupowo – z wyjątkiem Francji, na którą w kilku artykułach wskazuje się indywidualnie. Powyższe podmioty określa się mianem „aliantów”, połączonych wspólnotą wiary niewiernych. Często jest stosowane także określenie „krzyżowcy”, jako budzące pejoratywne skojarzenia. Wskazywanie USA jako wroga czytelników jest widoczne w każdym numerze magazynu. Ponadto w ramach omawianej kategorii występują także inne określenia, jak np. „Zachód” – 10 proc. czy „Europa” – 5 proc. Najbardziej demonizowanym państwem spoza kręgu cywilizacji zachodniej jest Izrael, uznawany za głównego sprzymierzeńca USA. Wymienia się ponadto władze w Jemenie, który jest miejscem walk wyzwoleniczych prowadzonych przez AQAP, a także Arabię Saudyjską, kreowaną na podrzędnego sojusznika i wasala Stanów Zjednoczonych.

Analiza 17 numerów „Inspire” wykazała, że państwa zachodniego kręgu cywilizacyjnego uznaje się za wroga w ponad połowie jednostek tej analizy, z dominującą pozycją Stanów Zjednoczonych oraz regularnie eksponowanymi: Francją i Wielką Brytanią. Znajduje to odzwierciedlenie w liczbie działań terrorystycznych odnotowanych na tych terenach. Wymienia się w nich także inne państwa, co należy odczytywać jako możliwość terytorialnej ekspansji aktywności AQAP. To, jak często dany kraj zostanie wskazany jako nieprzyjaciel, wyraźnie zależy od pojawiania się wiadomości o konkretnych wydarzeniach lub decyzjach politycznych. Francję najczęściej wymienia się w numerze 10. „Inspire”, wydanym na wiosnę 2013 r., czyli po rozpoczęciu interwencji w Mali, a także w numerze 1. z 2010 r., który ukazał się po deklaracji prezydenta Sarkozy’ego na temat planowanych restrykcji prawnych dotyczących noszenia muzułmańskich nakryć twarzy. Na Wielką Brytanię jako nieprzyjaciela wskazuje się dwukrotnie w numerze 8. z 2011 r., co ma związek z zamieszkami po śmierci jej czarnoskórego obywatela – Marka Duggana. Częste pojawianie się określenia „Zachód” oznacza, że katalog wrogich państw pozostaje otwarty i nie stanowi enumeratywnego wyczerpania.

Odbiorcy

Istotne, w kontekście rozpatrywania całości bazy empirycznej, jest słowo wstępne redakcji zawarte w numerze 1. „Inspire” z 2010 r., w którym za grupę docelową uznaje się anglojęzycznych czytelników tworzących *ummę*¹⁸ na całym świecie, a przekaz religijny precyzuje się jako salaficki¹⁹. Różnie określonych odbiorców wskazuje się w 71 artykułach, co stanowi 32 proc. z całości analizowanego materiału. Autorzy tych tekstów zwracają się do jednej, określonej grupy albo kilku grup adresatów, definiując ich głównie jako muzułmanów „żyjących na Zachodzie”, w *dar al-harb*²⁰ lub *dar al-kufr*²¹, oraz wiernych mieszkających na terenie USA (85 proc. z 71 artykułów). Sześć tekstów (8 proc.) jest skierowanych do osób wyodrębnionych ze względu na płeć lub rasę – autorzy zwracają się bezpośrednio do kobiet, a także do społeczności afroamerykańskiej. W 11 artykułach (15 proc.), w których ujawniono wskazany element kategoryzacyjny, są odniesienia do „niewiernych” obywateli USA oraz podmiotów uznanych za wrogów, takich jak rządy, żołnierze i pracownicy administracji państw Zachodu.

Wyniki analizy umożliwiają określenie przybliżonych cech docelowego adresata „Inspire”. W niemalże co trzecim badanym artykule wyraźnie podaje się, że odbiorca przebywa w państwie zachodnim, z wyraźną przewagą wskazań na Stany Zjednoczone. Aktywność propagandową orientuje się także na środowisko afroamerykańskie, wykorzystując zaistniałe w 2014 r. i 2015 r. incydenty z udziałem czarnoskórych obywateli, m.in. śmierć Michaela Browna oraz Freddiego Graya w wyniku interwencji policji²² oraz masowe morderstwo wiernych przebywających w kościele w Charleston²³. Te wydarzenia spowodowały pogorszenie nastrojów wśród afroamerykańskiej części społeczeństwa, co znalazło odzwierciedlenie w artykułach „Inspire”.

Wydaje się, że celem tekstów skierowanych do kobiet jest głównie eliminacja zagrożenia w postaci zdekonspirowania przez nie aktywności terrorystycznej ich partnerów. W artykułach opisuje się, że ta działalność służy realizacji wyłącznie pozytywnych celów, ratowaniu honoru *ummy* i zyskaniu szacunku przez całą rodzinę. Kobiety wykorzystuje się jako nieświadome narzędzie propagandy, a ich zadaniem jest: przekazywanie członkom rodziny wartości dżihadystycznych, przekonywanie

¹⁸ Muzułmańska wspólnota wiernych.

¹⁹ W tekście *A letter from the editor* znajduje się obietnica przekazywania „najbardziej trafnej” wersji islamu, zgodnej z nauczaniem „pobożnych poprzedników” (*al-salaf al-ṣāliḥ*), „Inspire” 2010, nr 1, s. 2.

²⁰ Termin oznaczający terytoria świata niemuzułmańskiego będącego w stanie wojny z muzułmanami.

²¹ ‘Terytorium niewiary’.

²² Więcej na ten temat: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-30341927> [dostęp: 14 III 2018].

²³ Więcej na ten temat: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-33187779> [dostęp: 14 III 2018].

niezdecydowanych mężczyzn do podjęcia „drogi mudżahedina” oraz wspieranie ich wszelkimi możliwymi metodami, aby tym samym skonstruować schemat „rodzinnego terroryzmu”.

Wyniki badania sugerują, że główny adresat magazynu mieszka w Stanach Zjednoczonych i jest mężczyzną, jednak precyzyjne ustalenie grupy wiekowej nie jest możliwe. Wskazówkami pomocnymi do jej określenia mogą być zarówno środki językowe i struktura graficzna stosowana w „Inspire”, która wpisuje się w trendy charakterystyczne dla młodego pokolenia, jak i dane statystyczne, zgodnie z którymi jest to grupa odbiorców najbardziej skłonnych do podejmowania działań związanych z użyciem przemocy. Biuro Statystyczne Amerykańskiego Wymiaru Sprawiedliwości podaje, że w latach 1980–2008 przeciętnym sprawcą zabójstw na terytorium USA była osoba płci męskiej w wieku 18–24 lat. W większości wyników badań dotyczących sprawców samobójczych zamachów bombowych na świecie również określa się ich jako mężczyzn pomiędzy 17. a 27. rokiem życia. Za określeniem płci przemawia dostrzegalna maskulinizacja magazynu „Inspire” – wybór jedynie męskich bohaterów wywiadów, opowieści wojennych, ilustracji oraz wskazanie kobiet jako adresatów jedynie trzech spośród 224 przeanalizowanych artykułów. Treści kieruje się do osób o określonych, radykalnych poglądach lub szukających w religii uzasadnienia dla swojego dotychczasowego postępowania. Przykładem próby wykorzystania osób walczących o ochronę środowiska naturalnego są artykuły opisujące degradację ekosystemu, w których bezpośrednio wymienia się sprawców zniszczeń i postuluje dokonywanie zamachów, promując tym samym ekoterroryzm. Wśród adresatów artykułów eksponuje się również środowisko przestępcze, zezwalając na kontynuowanie bezprawnych działań przez udzielenie im religijnej legitymizacji, obwarowanej koniecznością finansowego wspierania działań dżihadystycznych ze środków pochodzących z aktywności kryminalnej.

Marginalizacja i dyskryminacja

Elementy wskazujące na budowanie w czytelnikach poczucia marginalizacji pojawiają się w 63 artykułach (28 proc.). Zgodnie z koncepcją omawianej kategorii antagonizmy kreuje się w stosunku do dwóch podmiotów. Pierwszym z nich jest państwo, w którym odbiorca żyje. W „Inspire” podkreśla się odmienną kulturą Zachodu, niemożliwą do pogodzenia z dogmatami islamu, w tym regularnie, bezpośrednio podaje się przykład Stanów Zjednoczonych. *Dar al-kufr* jest oparty na niewłaściwych, grzesznych wartościach, a organizacja życia społecznego jest niezgodna z nauczaniem Mahometa, w związku z czym żaden muzułmanin nie powinien – czy wręcz nie może – identyfikować się z państwem emigracji. Systematycznie ostrej krytyce poddaje się demokratyczny ustrój polityczny, scharakteryzowany jako niemoralny, propagujący wartości kapitalistyczne prowadzące do zepsucia społeczeństwa. Laicki system zasad prawnych uznaje się za niezgodny z szariatem i uniemożliwiający obowiązywanie

praw boskich. Wzmacnianie dystansu wobec państwa gospodarza²⁴ jest widoczne także w artykułach zawierających egzegezę praw muzułmańskich, zgodnie z którymi żaden wierny nie może być związany obywatelstwem państwa należącego do *dar al-harb* i nie musi stosować się do norm prawnych obowiązujących na jego terytorium.

Drugim, grupowym podmiotem, w stosunku do którego „Inspire” wyraźnie buduje odczucia antagonistyczne, jest społeczeństwo krajów Zachodu. Czytelnicy są przekonywani, że nie można identyfikować się z narodem państwa odpowiedzialnego za tyranie wobec *ummy*²⁵, a wrogie nastawienie do niewiernych jest pożądane i usprawiedliwione religijnie. W artykułach napisanych przez interpretatorów tekstów świętych uzasadnia się możliwość okradania niewiernych oraz argumentuje, że innowiercy z krajów Zachodu, niezależnie od płci czy wieku, mogą być celem ataków dokonywanych wszelkimi dostępnymi sposobami. Poczucie odrębności od społeczeństwa wzmacniają także teksty – liczne wywiady z idolami, ludźmi godnymi naśladowania, opisującymi negatywne doświadczenia z czasów ich życia wśród niewiernych.

W analizowanej bazie empirycznej 61 jednostek analizy (27 proc.) zawierało opisy dyskryminacji w postaci prześladowań i ograniczania praw społeczności muzułmańskiej mieszkającej w *dar al-kufr*. Rządy państw zachodniego kręgu cywilizacyjnego posądza się o wydawanie decyzji politycznych godzących w podstawowe tradycje muzułmańskie (np. zakaz noszenia burek i krytyka nikabów we Francji i Belgii) oraz uniemożliwianie wprowadzenia jakichkolwiek norm prawnych szariatu. System wolności słowa wynikający z ustroju demokratycznego określa się jako niekontrolowaną, antyislamską konstrukcję, egzemplifikowaną pojawiającymi się w mediach karykaturami Mahometa oraz innymi żartami dotyczącymi religii. Zachodnią administrację państwową ukazuje się jako represyjną, tyraniczną, przyjmującą założenie, że każdy muzułmanin to terrorysta, co w konsekwencji implikuje prowadzenie dalece posuniętej inwigilacji ludności. Jako źródło dyskryminacji wskazuje się także zachowania rodowitych obywateli państwa gospodarza, którzy tylko z pozoru są przyjaźliwscy, a w rzeczywistości nienawidzą świata islamu i reprezentujących go wyznawców. W „Inspire” jest wiele opisów palenia świętej księgi – *Koranu*, poniżania Proroka za pomocą karykatur drukowanych w czasopiśmie oraz krytyki wartości islamu w mediach zachodnich. Podkreśla się zagrożenia płynące ze strony ksenofobicznych środowisk prawicowych, uznających muzułmanów za główny cel języka nienawiści.

Podsycanie antagonizmów przez budowanie w świadomości odbiorców odczucia marginalizacji i dyskryminacji stanowi istotną część mechanizmu propagandowego „Inspire”. Wskazane elementy występują w każdym numerze magazynu i są dodatkowo wzmacniane bezpośrednim wskazaniem wroga, konstytuując w czytelniku poczucie bycia osobą niepożądaną w danym państwie, burząc zaufanie do istniejących rozwiązań prawnych oraz wzbudzając strach i nieufność wobec otoczenia. Autorzy

²⁴ Terminem państwo gospodarz określono miejsce, do którego odbiorca wyemigrował lub w którym mieszka, należąc do jednego z pierwszych pokoleń emigrantów.

²⁵ Dotyczy obecności wojsk państw zachodnich w państwach muzułmańskich.

artykułów dążą do burzenia więzi sąsiedzkich przez wprowadzanie elementu niepewności i podejrzliwości, co uniemożliwia nawiązanie normalnych relacji międzyludzkich. Osoby spoza kręgu wiary są dehumanizowane, a stosowanie wobec nich działań przestępczych jest uznawane za pożądane. To powoduje, że czytelnik stopniowo wyzbywa się poczucia empatii w stosunku do swoich potencjalnych ofiar. Badania S. Lyons-Padilly wykazały, że występowanie zjawiska marginalizacji i dyskryminacji prowadzi do radykalizowania się poglądów religijnych i sprzyjania działaniom ekstremistycznym. Wyniki analizy „Inspire” dowodzą natomiast, że wykorzystywanie antagonizmów przez autorów tego czasopisma prawdopodobnie ma na celu zwiększenie rozdźwięku pomiędzy czytelnikiem a państwem gospodarzem oraz pozbawienie odbiorcy empatii w stosunku do potencjalnych ofiar. Wydaje się zatem, że wywoływanie odczucia niechęci i wzajemnej wrogości stanowi etap psychicznego przygotowania odbiorcy treści do podjęcia przez niego aktywności terrorystycznej i nie ogranicza się wyłącznie do propagowania akceptacji ekstremizmu, działalności prozelitycznej czy próby konwersji poglądów religijnych. Aspekt pobożności jest deprecjonowany, a religię traktuje się jako narzędzie głównego przekazu dotyczącego podjęcia walki, a zatem – jako jeden z nośników motywacji.

Tożsamość i poczucie własnej wartości

Wskazanie czytelnikowi jego tożsamości, powiązane z sugestiami dotyczącymi zachowania, występuje w 41 analizowanych tekstach (18 proc.). W artykułach podkreśla się, że odbiorca jest przede wszystkim muzułmaninem, a nie obywatelem kulturowo obcego państwa, i jest zobligowany do przestrzegania wartości oraz zasad panujących w islamie, z dominującą funkcją dżihadu. Dyrektywy zachowań określa się mianem „ścieżki mudżahedina” i wyraźnie mobilizuje się adresata treści do aktywnego działania, natomiast bierne wspieranie walki z niewiernymi nie jest pochwalane. Od numeru 10. z 2013 r. w „Inspire” regularnie propaguje się podejmowanie taktyki tzw. samotnego wilka, rozumianej jako realizacja samodzielnych działań na terytorium wroga przez osoby operujące niezależnie od grup zorganizowanych²⁶.

Schematy poprawiania samooceny oraz zyskania na znaczeniu w oczach innych są ściśle powiązane z przestrzeganiem salafickiej wizji islamu oraz małym dżihadem²⁷ umieszczonym w nim centrycznie. Elementy powyższej kategorii pojawiają się w 39 artykułach (17 proc.), w których informuje się czytelników, że dzięki walce z niewiernymi zyskają szacunek i chwałę. Uczestnictwo w „świętej wojnie” jest spełnieniem woli Allaha, a muzułmanin biorący w niej udział stanowi wzór osobowy dla innych wyznawców wiary. W magazynie wskazuje się na konieczność podjęcia „ścieżki

²⁶ P. Nesser, *Single Actor Terrorism: Scope, Characteristics and Explanations*, „Perspectives on Terrorism” 2012, nr 6, s. 62.

²⁷ Koncepcja dżihadu przedstawiana w islamie zakłada jego podział na tzw. mały dżihad i duży dżihad. Duży dżihad dotyczy walki z samym sobą, ze swoimi słabościami, natomiast mały dżihad oznacza walkę fizyczną z niewiernymi.

mudżahedina”, ukazuje płynące z tego korzyści w postaci poważania, sławy i wzbudzania strachu wśród niewiernych oraz wychwała poległych bohaterów męczenników i uwięzionych bojowników (np. Umar Farouk Abdulmutallab, Dżochar Carnajew). Przestrzega się ponadto, że odejście od islamu lub życie bez ścisłego kierowania się jego zasadami może doprowadzić do depresji, a nawet – do samobójstwa. Kategorie zdefiniowane jako odwoływanie się do tożsamości kulturowej i kształtowanie samooceny czytelnika występują w „Inspire” sporadycznie, co prowadzi do wniosku, że nie zostały uznane przez autorów treści za wartości istotne dla motywowania odbiorców magazynu.

Poczucie przynależności

Obecność elementów tej kategorii stwierdzono w 35 badanych tekstach (16 proc.). W zdecydowanej większości przytacza się argument obligatoryjnej przynależności czytelnika do jednej, światowej *ummy*, związanej naturalnie z tożsamością kulturową odbiorcy. Każdy muzułmanin ma obowiązek jej obrony przed najeźdźcami, a lojalność wobec współwyznawców islamu traktuje się jako priorytet, wobec którego uczucie miłości i przywiązania do niemuzułmańskich rodziców lub krewnych jest wyraźnie deprecjonowane. Autorzy magazynu nie koncentrują się na wzbudzeniu w czytelniku poczucia przynależności do określonej grupy. Istotna pod kątem analizy środowiska terrorystycznego jest informacja o zasadach panujących w grupie, uznających wspólnotę wiary za ważniejszą od więzów krwi. Zakazuje się denuncjacji i składania zeznań przeciwko wyznawcy tej samej religii, co jest paralełą do mafijnej zasady omerty²⁸, a także obliguje do obrony światowej *ummy*.

Inne sposoby motywowania

Analiza artykułów „Inspire” ujawniła także inne formy wywierania wpływu na opinie i zachowanie odbiorców. Najczęściej stosowaną metodą, obecną w 72 artykułach (32 proc.) z całości bazy empirycznej, jest wzbudzanie w odbiorcy chęci odwetu. W każdym z numerów magazynu opisuje się najazdy na *dar al-islam* i okupacje prowadzone przez państwa Zachodu, relacjonuje się krzywdy, jakich doświadczają cywile, przykłady śmierci niewinnych osób, kładąc nacisk na postaci kobiet, dzieci i starców oraz umieszczając zdjęcia zabitych lub rannych. Wskazuje się zbrodnie i tortury, jakich agresor dopuszcza się na zatrzymanych i uwięzionych muzułmanach, oraz przywołuje zaszłości historyczne z czasów kolonializmu, zachęcając czytelnika do rewanżu.

Kolejną, regularnie pojawiającą się metodą motywowania jest wskazywanie sala-fickiej interpretacji religijnej dla poparcia aktywności o charakterze terrorystycznym. W artykułach nie tylko egzemplifikuje się beneficja, jakie mudżahedin otrzyma w raju, lecz także wykorzystuje się islam do zmiany zachowań określonych grup społecznych w celu realizacji założeń dżihadu. Pochwała się osoby związane ze środowiskiem

²⁸ Nakaz milczenia, zwłaszcza przed organami wymiaru sprawiedliwości.

przestępczym, jednocześnie kierując ich działania na niewiernych, oraz wprowadza zasadę obligatoryjnego wspierania finansowego działań dżihadystycznych. Religia usprawiedliwia ekoterroryzm także w przypadku, gdy jego celem są obiekty należące do podmiotów uznanych przez „Inspire” za wroga. Struktura magazynu może wskazywać ponadto, że jego wydawcy dążą do osiągnięcia efektu naśladownictwa. W znacznej liczbie artykułów dotyczących przeprowadzonych ataków terrorystycznych autorzy dokonują ich szczegółowej analizy, wskazują popełnione błędy i sugerują inne rozwiązania. W przypadku nieudanych akcji podkreślają ich pozytywne rezultaty, jak np. ujawnienie słabości systemów bezpieczeństwa na lotniskach, a następnie motywują do podejmowania kolejnych prób. Sprawców przedstawia się jako bohaterów, osoby godne naśladowania, którym poświęca się modlitwy, wychwala ich odwagę, wielokrotnie podkreślając, że wywodzą się z kręgu czytelników magazynu (np. bracia Carnajew, Taimour Abdulwahab al-Abdaly).

Wnioski

Wyniki analizy wskazują, że autorzy „Inspire” systematycznie posługują się konkretnymi argumentami, aby zmotywować odbiorców magazynu do podjęcia aktywności terrorystycznej. Odpowiadając na postawione w wstępie pytanie stanowiące problem badawczy, należy wskazać, że wydawcy magazynu korzystają ze wszystkich przesłanek wymienionych w kluczu kategoryzacyjnym, stymulujących adresatów treści dostrzegalną przewagą konkretnych elementów, które wykazują słuszność postawionej hipotezy. Odbiorcą magazynu oraz wroga wskazuje się wśród podmiotów z zachodniego kręgu cywilizacyjnego. Świadczy to w sposób jednoznaczny, że głównym zamierzeniem magazynu jest stworzenie zagrożenia wewnętrznego w określonych państwach, spośród których najczęściej wymienia się Stany Zjednoczone. Artykuły adresuje się do mężczyzn w młodym wieku (niemożliwym jednak do precyzyjnego określenia), podatnych na modyfikację przekonań za pomocą argumentacji religijnej lub posiadających już ukształtowane, radykalne poglądy. Na podstawie wyników badań dowiedziono, że autorzy „Inspire” wykorzystują mechanizm motywujący odbiorców treści do podjęcia działań o charakterze terrorystycznym. Mechanizm ten opiera się na dwóch komplementarnych elementach tworzących zwartą konstrukcję. Pierwszy komponent ma wzbudzić u adresata poczucie wrogości wobec środowiska zamieszkania, hermetyzować go i pozbawić empatii w stosunku do potencjalnych ofiar przez ich dehumanizację, natomiast drugi – zmobilizować do podjęcia działania. Kategorie antagonizujące w postaci marginalizacji i dyskryminacji wystąpiły w 40 proc. jednostek analizy. Ich zastosowanie służy budowaniu barier pomiędzy czytelnikiem a państwem gospodarzem i jego społeczeństwem. Elementy motywujące wymienione w kluczu kategoryzacyjnym, odwołujące się do tożsamości odbiorcy, poczucia własnej wartości czy przynależności grupowej, są wymieniane sporadycznie. Autorzy publikacji nie posługują się złożonymi mechanizmami psychologicznymi, lecz przede wszystkim odwołują się do najprostszych ludzkich emocji w postaci złości i pragnienia

odwetu, które są wzbudzane za pomocą treści i zdjęć ukazujących cierpienia niewinnych osób będące efektem ataku najeźdźcy na *ummę*. Wzburzenie czytelnika jest wspierane religijną afirmacją zachowań przestępczych. W „Inspire” opisuje się ponadto schematy zrealizowanych ataków terrorystycznych, które są możliwe do powtórzenia, oraz uzupełnia to wiedzą taktyczną i techniczną zawartą w części „Open Source Jihad”.

Opisany mechanizm uzasadnia konieczność podejmowania działań prewencyjnych ukierunkowanych na zwiększenie asymilacji społeczności muzułmańskich z państwem gospodarzem oraz jego społeczeństwem. Szczególnie istotnym problemem jest wzbudzanie przez autorów „Inspire” odczucia dyskryminacji i marginalizacji. Wskazuje to na konieczność podjęcia niezbędnych kroków zaradczych, umożliwiających wkomponowanie środowisk imigranckich w struktury społeczeństw demokratycznych, stworzenie równych szans rozwoju i zbudowanie poczucia więzi z nowym miejscem zamieszkania. Osiągnięcie powyższego celu jest możliwe jedynie przez kompleksową współpracę służb, instytucji państwowych i organizacji pozarządowych w postaci właściwego rozplanowania urbanistycznego, niedopuszczania do powstania stref wyłącznie imigranckich, realizowania programów edukacyjnych i pomocowych dla imigrantów, skierowanych na możliwie wczesne osiągnięcie przez nich samodzielności oraz ich udział w życiu społecznym. Analiza ujawniła ponadto, że autorzy tekstów „Inspire” jako główny czynnik motywujący do zachowań o charakterze terrorystycznym wykorzystują wzbudzanie w czytelnikach negatywnych uczuć – złości i chęci odwetu. Wydaje się, że przeciwdziałanie tej formie stymulacji jest niemożliwe z uwagi na jej neurofizjologiczny charakter, który jednocześnie czyni magazyn prostym, a zarazem skutecznym narzędziem propagandy terrorystycznej.

Bibliografia

- Bolechów B., *Terroryzm, aktorzy, statyści, widownie*, Warszawa 2010, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Borum R., *Psychology of Terrorism*, „Mental Health Law & Policy Faculty Publications” 2004, nr 571.
- Danecki J., *Podstawowe wiadomości o islamie*, Warszawa 2007, DIALOG.
- Hudson R.A., *The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes a Terrorist and Why*, Washington 1999, The Library of Congress.
- Huntington S.P., *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 2007, MUZA.
- Lester D., Yang B., Lindsay M., *Suicide Bombers: Are Psychological Profiles Possible?*, „Studies in Conflict & Terrorism” 2004, nr 27, cz. 4.
- Lyons-Padilla S. i in., *Belonging nowhere: Marginalization and radicalization risk among Muslim Immigrants*, „Behavioral Science and Policy” 2015, nr 1, cz. 2.

- Nesser P., *Single Actor Terrorism: Scope, Characteristics and Explanations*, „Perspectives on Terrorism” 2012, nr 6.
- Pietz C.A., Mattson C.A., *Violent Offenders. Understanding and Assessment*, Oxford 2015, Oxford University Press.
- Schmid A., Jongman A., *Political Terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories and literature*, New Brunswick, NJ, 1988, Transaction Books.
- Wojciechowski S., „Sieć” przyczyn współczesnego terroryzmu – analiza czynników, mechanizmów i modeli, „Przegląd Politologiczny” 2011, nr 3.

Źródła internetowe

- <https://icct.nl/topic/foreign-fighters/>.
- <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-19212962>.
- <http://www.bjs.gov/content/pub/pdf/htus8008.pdf>.
- <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2311024/Luton-terrorists-plotted-blow-TA-base-toy-car-bomb-sentenced-44-years.html#ixzz595vVe0EL>.
- <http://www.nytimes.com/2011/11/21/nyregion/jose-pimentel-is-charged-in-new-york-city-bomb-plot.html>.
- <https://www.reuters.com/article/us-boston-bombings-trial/boston-bomb-suspect-influenced-by-al-qaeda-expert-witness-idUSKBN0MJ0Z62015032>.
- <https://yaleglobal.yale.edu/content/what-motivates-suicide-bombers>.

Abstrakt

W artykule przedstawiono wyniki analizy 17 numerów „Inspire”, propagandowego magazynu internetowego wydawanego przez Al-Kaidę na Półwyspie Arabskim (AQAP). Opisano konstrukcję publikacji, profil docelowego odbiorcy oraz scharakteryzowano mechanizm motywujący czytelnika do podjęcia działań o charakterze terrorystycznym. Na podstawie wyników przeprowadzonych badań wskazano konkretne czynniki mające zainicjować ekstremistyczne zachowania społeczności muzułmańskich zamieszkujących państwa zachodniego kręgu cywilizacyjnego.

Słowa kluczowe: terroryzm, przyczyny terroryzmu, ekstremizm islamski, Al-Kaida na Półwyspie Arabskim, magazyn „Inspire”.